

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT*Utenriksministeren*

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/ leder Anniken Huitfeldt

Oslo, 30. april 2021

Jeg viser til Utenriks- og forsvarskomiteens brev datert 19. april, om Dokument 8:284 S (2020–2021) fra representantene Audun Lysbakken, Lars Haltbrekken, Petter Eide og Nicholas Wilkinson.

Jeg deler representantenes bekymring for fremveksten av autonome våpensystemer og viktigheten av at en meningsfull menneskelig kontroll må sikres når det gjelder utvikling og bruk av autonome våpensystemer.

Kunstig intelligens, maskinlæring, stordatabehandling og sensorer utvikles i raskt tempo. Digitale fremskritt har åpnet døren for våpensystemer som er stadig mer uavhengige av menneskelig kontroll. Vi står overfor vanskelige utfordringer knyttet til at det raskt utvikles ny våpenteknologi samtidig som det sikkerhetspolitiske situasjonen i økende grad preges av stormaktrivalisering, multipolaritet og svekkede rustningskontrollmekanismer.

Per i dag er det ikke kjent at teknologien har nådd et nivå som muliggjør fullt ut autonome våpensystemer. Samtidig eksisterer teknologiene som kan muliggjøre hel-autonome våpen, og sammenkobling mellom teknologi og våpensystemer vil være mulig i nær fremtid. Utvikling av våpensystemer med lav grad av menneskelig kontroll reiser en rekke krevende folkerettslige, etiske, humanitære og militære problemstillinger.

Samtidig er det bred internasjonal enighet om at de gjeldende reglene i internasjonal humanitærrett også vil gjelde fullt ut ved utvikling av nye våpensystemer, herunder autonome våpen. Meningsfull menneskelig kontroll vil her være en forutsetning for at et våpensystem skal kunne brukes i samsvar med humanitærretten. Det er blant annet avgjørende for å kunne sikre at målet er et lovlig militært mål. Det er videre bred enighet om at en maskin vanskelig vil kunne foreta den krevende vurderingen av hvorvidt et angrep vil måtte forventes å føre til uforholdsmessige sivile følgeskader, eller å være i stand til å gjennomføre alle mulige tiltak for å minimere slike, slik humanitærretten krever. Meningsfull menneskelig kontroll er også ønskelig fra et rent militært perspektiv. Norge stiller seg ut fra dette, i likhet med andre likesinnede stater,

tvilende til om det vil være mulig å utvikle fullt ut autonom våpenteknologi som vil kunne operere innenfor folkerettens rammer.

Slik teknologi kommer i forskjellige grader og former, og er ikke alltid ensbetydende med betegnelsen «drapsroboter». Dødelige autonome våpensystemer (LAWS) er ingen ensartet kategori, og begrepet har ingen internasjonalt akseptert definisjon. Autonome bestanddeler i våpensystemer kan gi ønskede effekter, som økt presisjon. Mange moderne og allment aksepterte våpensystemer involverer en grad av automatikk for å beskytte stridende.

Norge har i en årrekke støttet FN-arbeidet med å komme til en internasjonal enighet om rammene for disse våpnene. I 2016 støttet Norge opprettelsen av en permanent ekspertgruppe om dødelige autonome våpensystemer innenfor Konvensjonen om «visse konvensjonelle våpen» (CCW). På grunn av Covid-19 har ekspertgruppens arbeid blitt forsinket, og det er foreløpig usikkert om neste møte i juni vil kunne gå etter planen. Vi har deltatt aktivt i ekspertgruppens arbeid, senest i september 2020. Det vil vi fortsette med.

Diskusjonene i ekspertgruppen preges av betydelig avstand mellom land som ønsker å regulere autonome våpen gjennom en rettslig bindende CCW-protokoll, og land som anser det mer realistisk med en politisk erklæring innenfor rammen av gjeldende folkerett. Tyskland og Frankrike har i den sammenheng tatt initiativ til en politisk erklæring med elleve førende prinsipper for autonome våpensystemer. Norge og flere nærstående land sluttet seg til det fransk-tyske initiativet i 2019, som vi mener gir et godt grunnlag for normutvikling på området. De elleve prinsippene er i korthet:

1. Folkeretten gjelder alle våpensystemer, inkludert fremtidige autonome.
2. Ansvar for bruk av våpensystemer kan ikke overføres til maskiner.
3. Samhandling mellom menneske og maskin må sikre at våpensystemet brukes i samsvar med folkeretten.
4. Ansvar iht. folkeretten må sikres ved utvikling, utplassering og bruk av autonome våpen.
5. I tråd med internasjonale forpliktelser må utvikling eller anskaffelse av ethvert våpensystem vurderes i lys av folkeretten.
6. Våpensystemer med autonome elementer må sikres mot trusler som hacking, tyveri, etc.
7. Risikovurderinger må stå sentralt i utviklingen av ethvert våpensystem.
8. I utviklingen av nye våpensystemer må respekt for folkeretten stå sentralt.
9. I politikkutvikling knyttet til autonome våpen må slike systemer ikke gis menneskelige egenskaper.
10. Diskusjoner og politikutforming i CCW skal ikke stå i veien for fredelig bruk av autonom teknologi.
11. CCW er et godt rammeverk for diskusjoner om autonome våpen, og man skal søke en balanse mellom militær nødvendighet og humanitære hensyn.

En effektiv regulering av autonome våpen forutsetter bred oppslutning. Dersom viktige militærmakter ikke slutter seg til reguleringene, risikerer de deltakende landene å få redusert sin relative forsvarsevne. Det vil vanskeliggjøre fremskritt. En politisk erklæring er et godt første skritt, og gir grunnlag for å videreføre de svært komplekse diskusjonene som preger LAWS-feltet. Denne posisjonen tar høyde for Norges sikkerhets- og forsvarspolitiske hensyn og er i tråd med at norsk politikk på dette området utformes i nær dialog med allierte.

Representantene ønsker å legge begrensninger på norsk forsvarsindustri sin medvirkning til utvikling av autonome våpensystemer. Det foreslås blant annet at norske selskaper verken direkte eller indirekte skal bidra til en utvikling av dødelige autonome våpensystemer. En utfordring ved teknologiutviklingen er at skillet mellom sivil og militær teknologi viskes ut. Dette betyr at det vil være svært krevende å hindre selskaper å bidra til en utvikling av dødelige autonome våpen. Kunstig intelligens utviklet for selvkjørende biler vil for eksempel ikke skille mellom en sivil og en militær bil. Dette vil innebære at teknologi som utvikles av sivile selskaper også må reguleres, all den tid teknologien i prinsippet kan brukes til begge formål. Kunstig intelligens og stordatabehandling er grunnlaget for autonomi. Dette er flerbruksteknologier som vil kunne ha både militære og sivile bruksområder. Forslaget vil også avskjære norsk forsvarsindustri muligheten for å bidra til en ansvarlig og etisk utvikling av denne typen teknologi. Det er derfor viktig at norsk forsvarsindustri gis rammevilkår som gjør at norske selskaper får mulighet til å utvikle ny teknologi på lik linje med andre internasjonale aktører.

I en diskusjon hvor det endelige teknologiske mulighetsrommet ikke er fullt ut kjent, hvor en forbudstraktat vil utelukke størsteparten av de land som har evne til å frembringe slike våpen, og hvor det eksisterer et begrensende rammeverk i form av gjeldende folkerett, ønsker ikke Norge å ta til orde for en forbudstraktat. Uavhengig av dette må folkerettens forpliktelser etterleves ved eventuell utvikling og bruk av autonome våpen. Videre må alle våpentyper som ikke kan anvendes i tråd med humanitærretten anses som forbudte. Norge støtter det videre arbeidet med operasjonalisering av hvordan folkeretten kommer til anvendelse for autonome våpen med sikte på en politisk erklæring i tråd med de elleve prinsippene fremmet av Tyskland og Frankrike.

Norge vil fortsette vår aktive rolle i diskusjonen om fullt ut autonome våpen, både i og utenfor CCW, for å sikre at grunnleggende prinsipper om menneskelig kontroll og etterlevelse av humanitærrettens bestemmelser legges til grunn. Regjeringen viderefører Norges langvarige pådriverrolle innenfor humanitærretten.

Med vennlig hilsen

Ine Eriksen Søreide